

BARAKOVIĆEVA VILA SLOVINKA KAO POVIJESNI IZVOR

Oklop Sforze Pallavicina u Ermitažu (Sankt Peterburg)

Malo je tko dosad obraćao pažnju na povjesne, topografske i druge srođene podatke koje sadrži *Vila Slovinka*, a oni, pravilno interpretirani, pružaju dragocjen materijal koji se drugdje ne može naći. Kad isključimo ono što je Barakovićeva *licentia poetica* i oljuštimo ono što je konstruirano zbog rimovanja, izvući ćemo njegova vrijedna svjedočanstva i zapažanja koja se odnose na prilike u Zadru onoga vremena, a posebno, pak, na izgradnju karakterističnih renesansnih utvrda.¹⁷⁰

Slaveći u *Vili* svoj grad, pjesnik nije mogao zaobići opis njegovog izgleda, organizacije života u njemu i njegovih gradana. To je učinio u 6. pjevanju, gdje je samoj vili Slovinki povjerio da svojim priateljicama pokaže i opiše Zadar. Najprije opisuje izgled gradskih fortifikacija, bastiona i bedema, koji su u vrijeme izdanja *Vile* bili dovršeni. O gradnji tih bedema inače posjedujemo dosta podataka iz izvještaja raznih mletačkih gradskih funkcionara i opuno-moćenika Serenissime, sačuvali su se i stari opisi pa čak i grafički prikazi,¹⁷¹ no ti su podaci stručni, suhoparni. Baraković na utvrde gleda iz drugoga kuta, kao gradanin kome one predstavljaju zaštitu od neprijatelja. Impresioniraju ga svojom veličinom i neobičnim oblikom. Iako ne donosi ništa novo, njegov način izlaganja zaslužuje punu pažnju. Opis mu je pomalo naivan, ali živ i duhovit. Zanimljive su i pjesnikove usporedbe. Zidine se pružaju *sad simo, sad tamo*, čime označava izmjenjivanje ravnih platna i bastiona. Negdje su zidine *oblovite*, a šiljasti bastioni (Sv. Nikole i Citadele) podsjetili su ga na ljudski nos:

...nigde van isklonit, a nigde zakučen,
a nigda izveden nikako u pokos
nad vodu nadveden zatanko kako nos (stih 7, 204-206).

¹⁷⁰ Izdanje *Vile Slovinke*, Pet stoljeća hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb 1964.

¹⁷¹ A. Benvenuti, *Zara nella cinta delle sue fortificazioni*, Milano 1940.

Položaj grada definiran je riječima: *Prvi kraj na jugo, a drugi u zapad* (190). Na južnom dijelu grada nalaze se najjača utvrđenja:

*Gdi grada manji kraj na kopnu ostaje
onde se kako zmaj u oganj uzdaje* (6, 211-212).

Pod zaštitom tih utvrđenja nalazi se put koji vodi na kopnena gradska vrata (Ulica kralja D. Zvonimira), a tu se nalazi i obrambeni kanal:

*Ondi ga potočac malim ne optiče
da bude otočac da kopna ne tiče* (6, 219-220).

Nadalje, u zaštiti grada i bedema nalazi se gradska luka *maju dublja neg Dunaj*, zaklonjena od vjetra, pa je u njoj *tišina kako led*. Od četvoro, a nekad petoro, kako kaže pjesnik, gradskih vrata *od mora* (misli na ona koja nisu prema kopnu) troje se otvaraju prema luci (to su u njegovo doba: Lančana, Lučka i vrata Sv. Roka — poimence ih ne spominje), a prema *strani podneva* (jugozapadu), prema zadarskom kanalu, dvoja (u njegovo doba vrata klaonice — *Beccaria* — i Kovačka, koja su kasnije zazidana). U luci pristaju *galije, navi, šesajke i plavi*. Tu se i trguje: kod vrata klaonice trguje se mesom¹⁷², a tu je također i *ribna prodaja*. Sa zapadne, zapravo sjeverozapadne, strane nema gradskih vrata, jer je taj dio grada najviše izložen moru i udarcima valova:

(Neptun...)
vazda zid od grada s onih stran ophodi (6, 248).

More udara i s jugozapadne strane, gdje je grad, kako znamo, izložen udarima mora i vjetra s tri strane. Pjesnik kaže:

(Neptun...)
*strašan val uvodi do samih gradskih vrat
kad stada uplaši kakono ovce vuk
svit bi se pristraši gdi stane mora buk* (6, 250-252).

Baraković se divi *lumbardama* (topovima) i opisuje vojsku u gradu. To su plaćenici raznih narodnosti, naoružani puškama i sabljama, a na glavama su im šljemovi (*a... glava gvozdena šiti ga od smrti* — stih 292). Podijeljeni su u čete

¹⁷² U srednjem vijeku klaonica se nalazila u luci pa su po njoj neka manja gradska vrata imala ime. Gradske su vlasti iz higijenskih razloga oko 1580. premjestile klaonicu na jugozapadnu stranu, uz obalu Zadarskoga kanala. U novim su zidinama pored nje otvorena gradska vrata koja su se nazivala istim imenom kao ona srednjovjekovna u luci — *Porta Beccaria*.

pod vojvodama, svaka od njih ima svoju svilenu zastavu s *biligom na sridi*, a skupljaju se na poziv bubenja. Obavljuju stalnu službu stražara na utvrđama i u gradu. Mjesto i vrijeme straže odreduje se ždrijebom, o čemu pjesnik opširno govori ističući prednosti takvoga sistema odlučivanja. *Soldati* su plaćeni, a o redovnoj isplati njihovih nadležnosti brine se komornik koji je:

*visoka imena, usvišen kako znam
onoga simena od koga i duž sam* (6, 331-332).

Nadalje, vojni zapovjednik grada je *kapitan veliki* (u mletačkim tekstovima *capitan grando*). Baraković nam opisuje njegovu odjeću crvene boje, koja označava da je član glavnog vijeća (senata) Mletačke Republike. U gradu boravi još jedan visoki oficir *providur od konjikov* (zapovjednik konjice). Pjesnik opisuje i njemu podložne konjanike naoružane kopljima i sabljama, s bijelim kićankama na šljemovima, koji stalno patroliraju zadarskom okolicom zbog opasnosti od Turaka. Kao *četvrtog vladaoca* u gradu Baraković spominje *kneza od grada*. To je, pak, mletački *comes, conte*, civilni upravitelj komune u čijim je rukama upravna i sudska vlast.¹⁷³ Baraković je, dakako, pun hvale za te mletačke upravitelje što bi, vodeći računa od njegovom stvarnom opredjeljenju, trebalo smatrati ustupkom vlasti, oportunizmom, bez sumnje da bi omogućio izdavanje Vile.

Slijedi opis *vlastele od grada i skupa grada* — užeg i šireg plemićkoga vijeća, koji sudjeluju u upravi grada, te velikoga vijeća gradana. Zatim se govori o svećenicima, o *glavnom popu* (nadbiskupu) kojeg pjesnik usporeduje s biblijskim Melkisedekom, zatim o procesijama i drugim obredima. Redovnici su smješteni u četiri samostana, jedan je dominikanski, dva franjevačka, a jedan benediktinski. Za zadarske ulice kaže da su *ravne kao stril, s potlošjem* (pločnikom) ravnim *jak voda sledena*, a grad je *gust kao dubrava, puniji neg šipak* (6, stih 649).

Na marginama je posebno istaknuta *Lipost i kripost zadarskih žen*. Opisujući tu ljepotu Baraković pokazuje svoje znanje iz povijesti grčke klasične umjetnosti. Zna, naime, za slikare Zeuksisa i Apela te za kipare Pigmaliona, Fidiiju i Praksitela. Njegova klasična naobrazba očituje se i u usporedbi Zadranki s legendarnom Tomiridom, hrabrom skitskom kraljicom, Rimljankom Kamilom, grčkom pjesnikinjom Sapfom, mitskom Harpalikom i drugima.

¹⁷³ Maja Novak, *Autonomija dalmatinskih komuna pod Venecijom*, Zadar 1965, str. 35-36.

Opisom ljepote i krepsti zadarskih žena pjesnik zaključuje šesto pjevanje i opis Zadra. Svakako treba napomenuti da je to *prvi* i do 19. stoljeća *jedini* opis Zadra na hrvatskome jeziku.

Na to se pjevanje, po sadržaju, vezuje ono što je Baraković stavio u usta poklisaru koji opisuje svadbu u zadarskoj plemičkoj obitelji Bartolačić, koji *pri-dvak drugi nose Grizogono prik imena* (Pjevanje 8, stihovi 219-646). Tu nailazimo na podatke o nekim članovima zadarskih plemičkih porodica, a posebno o Bartolačićima. Primjerice, mladoženja Federik, koji se ženi lijepom Darijom Mazarelić, sin je Pompeja. Spominje se i uvaženi Jeronim Bartolačić te njegov sin Antun koji je bio u zadarskoj delegaciji zajedno s Mihaelom Rozićem kod dužda Leonarda Dunata i pošto je održao vrijedan i zapažen govor, dobio je od dužda zlatni lanac s biserima koji nosi oko vrata na toj svadbi. Pompej i Jeronim bez sumnje su sinovi slavnoga Federika, astrologa i liječnika, čiji je lik osvijetljen na znanstvenom skupu u Zadru 1974.¹⁷⁴ U njegovoj oporuci napisanoj krajem 1537. navode se sinovi Pompej i Jeronim. Mladoženja Federik nosi, dakle, ime po svom djedu. Baraković nam, cto, omogućava da upotpunimo genealoško stablo obitelji Grisogono-Bartolačić. Ne smijemo mimoći ni njegov podatak da su Jeronim i Antun često morali svojim novcem predujmiti isplatu konjanika kad bi novac iz Venecije zaka-snio stići.

Nadalje, htio bih se zadržati na imenu *Plankita*, koje je pjesnik dao svojoj mitskoj utemeljiteljici Zadra. Prekrajajući Zoranićevu legendu o osnutku Zadra, Baraković je vili, koju je Neptun oblubio, dao ime Plankita umjesto Žarka, kako ju je nazvao Zoranić. Na margini je zapisano: *Plankita studenac u Zadru* (7, pored stiha 355). O kojem se tu studencu radi? Brunelli prvi bilježi lokalitet Plankit u srednjovjekovnom Zadru, gdje se nalazi i bunar svježe vode, ali ne daje točan položaj.¹⁷⁵ Arhivska istraživanja dovela su me do preciznijih podataka. Tako dokument od 23. 5. 1383. spominje neki teren koji se nalazi *ad Malpassum sive Planctum*, između samostana Sv. Krševana i samostana Sv. Dimitrija (koji se nalazio na Poljani N. Nodila). U određivanju granica tog terena spominje se ulica koja vodi do bunara (*via qua vadit ad puentem*).¹⁷⁶ Zadarski povjesničar iz 18. stoljeća, G. Ferrante, zabilježio je lokalitet *Planchit* u blizini Sv. Dimitrija.¹⁷⁷ U tom predjelu jedna uličica zvala se *Pozzetto* (bunarčić) do Drugoga svjetskog rata.

Grb Sforze Pallavicina (P. Guelfi-Camajani, *Dizionario araldico*, Milano 1940, str. 306)

Ipak, najvažniji dio *Vile Slovinke* jest njezino *Petje drugo*, gdje je sadržan opis izgradnje zadarskih bedema sa sjeveroistočne i istočne strane, uključujući veliku utvrdu, tzv. Forte, na mjestu srednjovjekovnoga predgrada Varoša. Cijelu Barakovićevu mladost odvijala se izgradnja tih bedema, za ondašnje prilike novoga tipa, koji su bili neprobojni za artiljeriju. Turci su bili nadomak Zadru i mletačka je vlast bila prisiljena investirati znatna sredstva u te radove ako je željela zadržati tako važnu stratešku točku kakva je tada bio Zadar. U tome im je veliku pomoć pružala besplatna radna snaga koju su mobilizirali od domaćega stanovništva zaplašenog od najezdne Turaka. Do

¹⁷⁴ *Zbornik radova o Federiku Grisogonu, zadarskom učenjaku*, Zadar 1974.

¹⁷⁵ V. Brunelli, »Storia di Zara, Il Comune in sul finire dei tempi di mezzo«, »Archivio storico per la Dalmazia«, A. X., Vol. XIX., fasc. 110, str. 61 (41).

¹⁷⁶ Državni arhiv u Zadru, Spisi zadarskog notara P. de Sarçana, B. I., F. I., sv. 6, fol. 188.

¹⁷⁷ Znanstvena knjižnica u Zadru, rukopis br. 28219: Guerrin Ferrante, *Notizie di Zara*, poseban listić: nelle pertinenze di S. Demetrio si chiamava Planchit...

Barakovićeva rođenja bio je izgrađen najveći bastion, tzv. *Ponton*,¹⁷⁸ peterokutnoga tlocrta i u njegovoj zaštiti nova gradska vrata s kopnene strane (*porta terra ferma*) 1543, zatim zidno platno (*cortina*) od tih vrata prema jugu 1548.¹⁷⁹ Od Pontona, pak, prema sjeveru sagradeno je zidno platno nešto kasnije i završeno oko 1556.¹⁸⁰ Taj je dio bedema s vratima i Pontonom izgrađen prema nacrtima poznatog arhitekta Michelea Sanmichelija, i to pod nadzorom njegova nečaka Giangirolama.¹⁸¹

U drugoj fazi gradnje utvrda, koja se odvijala od 1559. do 1571, glavnu ulogu imao je mletački general Sforza Pallavicino. O boravku toga generala u Zadru nalazimo vrlo oskudne podatke. Gradski kapetan Vincenzo Querini izvještava 1561. mletačku vlast da je dvije godine ranije zajedno sa Sforzom obišao utvrde i izvjestio vlast o planovima daljnje izgradnje.¹⁸² Povjesničar L. Fondra zabilježio je, pak, da je 12. 10. 1567. prema Sforzinom naredenju skinuta slika Bogorodice iz njezine Crkve u Varošu i prenesena u crkvu Sv. Stjepana u gradu,¹⁸³ a generalni providur za Dalmaciju Zuanne da Lezze izvještava 1570. da se 1567. započeo utvrdjavati grad prema modelu koji je dao *presvjetli gospodin Sforza*.¹⁸⁴

Baraković, međutim, kao suvremenik i svjedok tih zbivanja govori o tome opširno, živo i plastično. Kaže da je gradnja bedema iziskivala od Zadrana velike žrtve. Rušile su se kuće i crkve. Cijelo predgrade, poznato pod hrvatskim nazivom *Varoš*,¹⁸⁵ sravnjeno je sa zemljom da bi se sagradila velika utvr-

¹⁷⁸ »Ponton« je opći naziv za šiljaste peterokutne bastione koji su se u vrijeme renesanse počeli zidati. Kasnije se taj bastion počeo nazivati »bastion Grimani«. Sačuvao se do danas. Na njemu je od 1829. gradski perivoj (»Dječji park«).

¹⁷⁹ Te godine navedene su u natpisima na vratima i na platnu.

¹⁸⁰ Na tom platnu, koje je uništeno 1907., nalazio se natpis gradskoga kapetana Dolfina iz te godine. Natpis s grbovima sada je uzidan u zid »Pontona«.

¹⁸¹ Benvenuti, o. c.

¹⁸² Š. Ljubić, *Commissiones et relationes venete*, Vol. III., str. 153; Relazione di Andreae Vincenzo Querini capitano di Zara 1561: quando giunse 10 illustrissimo signor Sforza Pallavicino insieme con il quale havendo veduta e riveduta la fortezza, scrivessimo a 25 settembrio del 1559 l'opinion nostra...

¹⁸³ L. Fondra, *Istoria della insigne reliquia di S. Simeone Profeta che si venera in Zara, Zadar*, 1855, str. 359-360: 1567, adi 12 ottobre giorno di domenica per ordine dell'Excellentissimo Sig. Sforza Pallavicino fu levata la Madonna Santissima dal Borgo di Zara, portata nella citta e riposta nella chiesa di S. Stefano per commissione dell'i chiarissimi Rettori.

¹⁸⁴ *Commissiones...* str. 250: Relatione di me Zuanne da Lesze kavalier e procurator venuto di proceditor general di Dalmatia, presentata 1570 adi X febraro, 1570 die 17 februari m. v. (1571) lecta in rogatis...l'anno 1567 principiata a fortificare giusto il modello dato da l'illustrissimo signor Sforza...

¹⁸⁵ Zadarsko predgrade nazivalo se u srednjem vijeku latinski *extra Jadram, extra civitatem, burgus*, od 16. stoljeća talijanski *borgo*. Hrvatski naziv *Varoš* zajamčen je prvi put u računskim knjigama samostana

Grb Sforze Pallavicina

da nazvana Forte (na kojoj se nalazi Perivoj Vladimira Nazora). Pjesnik suo sjeća s onima koji su zbog toga stradali ostavši bez kuća, vrtova ili druge imovine. Dolazak Sforze u Zadar smatra nesrećom, što iskazuje odmah na početku pjevanja. Iznosi da je *bilig* (grb) Sforzin hidra, *guja sedmoglava*. Tim je podatkom riješen problem identificiranja lijepoga renesansnog grba uklesanog u živu stijenu desno od ulaza u Forte. U tipičnome renesansnom vijencu, sastavljenom od lovora i raznih plodova, promjera oko 1 metar, prikaza-

Sv. Marije u Zadru, koje su vodene na hrvatskom jeziku u prvoj polovici 16. stoljeća. Kad je predgrade likvidirano, stanovnici su se preselili unutar grada u srednjovjekovni predio Babe. Otada do danas taj se predio naziva Varoš.

na je sedmoglava aždaja s orlovske kandžama i krilima šišmiša. Pod kandžama joj je vrpca na kojoj piše VT CVNQ(VE).

U starijoj literaturi nije objašnjeno kome pripada taj grb. Iznosi se i mišljenje da simbolizira sedam pobuna Zadrana protiv Venecije¹⁸⁶ (o kojima, usput rečeno, pjeva i Baraković). Obitelj Pallavicino podrijetlom je iz Buseta kod Parme (Baraković kaže da je Sforza *Parme rodni sin*) i ima grb u kombinaciji šahovske ploče i lika orla.¹⁸⁷ Sedmoglavu hidru, simbol neustrašivog vojskovođe s geslom *Ut cumque* (bilo kako, na bilo koji način), izabrao je za grb sam Sforza.¹⁸⁸ Sačuvali su se dijelovi njegova oklopa: u Ermitažu u Sankt Peterburgu su štit, kaciga i rukav ukrašeni hidrom nalik na reljef na Forteu.¹⁸⁹ Inače, Sforza Pallavicino bio je tipičan vojnik svog vremena, kondotijer bez skrupula, najprije u plaćeničkoj službi Ferdinanda Habsburškog, a kasnije Venecije.¹⁹⁰ U Zadru je, prema pjesnikovu opisu, nastupio drsko i nesmiljeno: *Nikogar prosići svitajuć ne htiće... priteč čini viku neto se rasvane... strašan trepet stane, kad srđit govorí.* Način na koji se kretao po gradu s naoružanom pratnjom Baraković opisuje s izvjesnom ironijom. Helebarde koje su njegovi *vitezzi* nosili u rukama, a slične onima koje je i zadarski knez imao u palači za ukras, podsjetile su pjesnika na *kosirače* naših seljaka:

...ča biše doveza krive kosirače
...nike čeprijače činjaše nositi
kako da će drače primorjem kosit (stih 51, 53-54).

No, humora nestaje kad pjesnik opisuje Zadranc koji u strahu prate njegovo kretanje zabrinuti za sudbinu koja čeka njihove kuće. Pallavicino je sam mjerio po zidovima:

*Biše klupko navi tankoga predena
povraza napravi trojstruko pletena.*

¹⁸⁶ A. Nani (*Notizie storiche della città di Zara*, Zadar 1883, str. 180) zna da je utvrdu sagradio Sforza Pallavicino, ali grb ne povezuje s njim. Opisuje hidru, ali ne objašnjava značenje. Natpis, pak, čita VTGVNQ; G. Sabalich (*Guida archeologica di Zara*, Zadar 1897, str. 232) pravilno čita natpis, a u bilješci iznosi mišljenje »nekih« da hidra simbolizira sedam pobuna Zadrana i pretpostavku da je sekundarno ugradena u zid, što nije točno: A. Benvenuti (o. c., str. 114-115) također ne zna za značenje prikaza hidre.

¹⁸⁷ Vittorio Spreti, *Encyclopédia storico-nobiliare italiana*, Milano 1936, *sub voce* »Pallavicino».

¹⁸⁸ I. Petricoli, »Što predstavlja sedmoglava aždaja«, »Narodni list«, 30. 5. 1964, str. 5; H. Živković, *Stoletne borbe Zadra protiv Venecije*, Zagreb 1968, str. 13-15.

¹⁸⁹ L. G. Boccia, E. T. Coelho, *L'arte dell'armatura in Italia*, Milano 1967, str. 281-284.

¹⁹⁰ Živković, o. c.

*Tote se rumena obraza ne vidi
Neg skuka općena, svak pred a blidi,
Narod ga vas slidi, svak za njim vireći
gdi hodi po zidi povrazom mireći* (13-38).

Prema drugim povijesnim podacima znamo da je rušenje Varoša započelo oko 1567, da je Forte izgrađen 1570,¹⁹¹ a da je crkva Sv. Marije Velike u gradu porušena 1570. zbog gradnje novih bedema prema luci.¹⁹² Baraković najprije opisuje radove u gradu, a tek onda rušenje Varoša. Sforza je najprije srušio zid *od gornjega mora*, tj. prema luci, a zatim:

*tolik zgrad i hiže čini pasti dol
ke su zidu bliže, srce ga ne boli.* (67-68)
*Toliko te smete zač oblast imase
da ni crikve svete mirno ne ostaše* (74-75).

Nakon toga sagraden je bedem, nasut i nabijen zemljom, takve širine da se po njemu nesmetano mogu prevoziti topovi:

*Da okolo zida lubardu na kol
mogu vući sprida četare bivoli* (83-84).

Prema Barakoviću Sforza je zatim izašao iz grada *prik mosta* (kod kopnenih gradskih vrata) u Varoš da ga poruši.

*Obzidani dvori vrtli i polače
svi dol obori, pokosi do drače* (103-104).

Srušen je i *tordi zid ki Varoš koliši*. Varoš je, naime, imao obrambeni zid s kulama prema luci i prema jugoistoku, na mjestu Ulice kralja Držislava. (Ta je ulica sačuvala svoj pravac upravo radi tog zida.) Poznajemo tri grafička dokumenta o njemu.¹⁹³ Zemlja iz vrtova koristila se za nasipanje bedema. Prilikom radova na novoj zadarskoj tržnici, kad su se bedemi raskopavali, bilo je lako uočiti slojeve nasipa od raznovrsne zemlje (crvenice, humusa i gline) koja se navozila i nasipala u etapama.

¹⁹¹ V. bilj. 185.

¹⁹² Bianchi, C. E. *Zara cristiana*, vol. I, Zadar 1877, str. 393; Benvenuti, o. c., str. 53. Ostaci te crkve nalaze se u nasipu bedema (v. P. Vežić, »Crkva Sv. Marije Velike u Zadru«, »Diadora«, sv. 8, str. 119-140).

¹⁹³ To su dvorez M. Pagana s početka 16. stoljeća, načrt Zadra s projektom bedema u Muzeju Correr u Veneciji i maketa Zadra u Pomorskom muzeju Venecije, oba iz šezdesetih godina 16. stoljeća (v. poglavlje u ovoj knjizi »Rezultati istraživanja srednjovjekovnih fortifikacija«).

Slijedi vrlo slikovit opis izgradnje spomenute utvrde. Doima se poput neke reportaže, a Baraković je sigurno bio očeviđac. Pallavicino je prijeteći naredio da svatko iz grada, kotara i otoka *tko je za rabi*tu dode na rad. Nisu bila pošteđena ni gospoda:

*Tuj odmetnuv halje gospoda velika
Potezahu tralje prgnuv se dolika
i biše motika puna gospodskih ruk* (149-151).

Opis *Razlici posli u dilu rabetnomu* posebno je zanimljiv. Pjesnik, naime, detaljno govori o teškoćama radnika nenaviklih takvom napornom poslu. Jednom trne rame pod teškim teretom, drugi je poskliznuo u blato i oštetio vrijednu odjeću. Briše se znoj sa čela. Ljudi su iscrpljeni. Donose se grede, pilaju i buše. Donosi se kamen, oštiri se alat. Pri kopanju kanala treba bez odjeće zagaziti u vodu do grla. Napokon, sagraden je visok kameni zid:

*ukopan nizoko od trudnih kopačev
utvrđen žestoko od hitrih zidačev* (195-196).

Stigli su brodom kovači i tesari, a potom i ciglari iz Rovinja i Pule. Pjesnik, uvijek radoznao i spremjan na detaljan opis, opširno govori na koji su način ti majstori izgradivali *tikule* (opeke). Prosijali bi najprije bijelu zemlju i crvenu *gnjilu*, zatim mjesili tjesto, oblikovali opeke, sušili ih i pekli, zbog čega su bila posjećena sva stabla u okolišu.

Iako je upotrijebio dosta stihova da bi opisao zlo koje je Pallavicino nanio Zadranima, nakon opisa rušenja Varoša, Baraković daje *Ogovor* (opravdanje) *Sforze Pallavicina*. Je li to učinio zbog oportunizma? Vjerojatno nije, jer nakon opisa gradnje utvrda prelazi se na opis borbi s Turcima koji su napali Zadar (za tzv. Ciparskoga rata). Zahvaljujući tim bedemima i utvrdama Zadar se održao. Koliko je Baraković cijenio te gradske utvrde, vidjeli smo u 6. pjevanju. Tamo je oduševljeno napisao:

*S prilikom zasnovan, prihitro dospiven
kakono da j'skovan u zlato al'slivén* (VI., 257-258),

a to zato, kako je na drugom mjestu rekao, *rda ne uhita...*

Prelistavši *Vili*, pa i ne držeći se redoslijeda pjevanja, nastojao sam sa svoje strane upozoriti na vrijednost jednoga dijela onoga što nam je Baraković ostavio. Bilo bi poželjno pristupiti novom izdanju *Vile Slovinke* s opširnim komentarom koji bi sadržavao analizu čitavog teksta i s povijesnoga stanovišta. Tada bi se, vjerujem, otkrila prava vrijednost toga Barakovićeva djela.